

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ____ ” _____ 20__ р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр**

зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
за освітньою програмою « Фінанси, фінансовий менеджмент та
страхування»

на тему: « **Акцизний податок у податковій
системі України**»

Виконавець:

студентка ФФБС

Хоненко А.С. _____

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Мартинюк І.В. _____

м. Одеса, 2020

АНОТАЦІЯ

Хоненко А.С., «Акцизний податок у податковій системі України».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності

«Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньою програмою»

«Фінанси, фінансовий менеджмент та страхування»

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2020 рік

У роботі розглядаються теоретичні аспекти податкової системи та акцизного податку. Переваги та недоліки акцизного оподаткування.

Проаналізовано надходження акцизного податку до Зведеного бюджету України протягом 2015 - 2019 рр.

Запропоновано напрями вдосконалення акцизного оподаткування, а саме: забезпечення стабільності ставок цього платежу протягом тривалого періоду (як мінімум – 3-5 років); запровадження більш захищених від підробок акцизних марок на алкогольні і тютюнові вироби; розширення прав та підвищення рівня відповідальності працівників податкових та митних органів, залучених у сфері контролю за виробництвом і обігом підакцизних товарів; суттєве збільшення переліку підакцизних товарів за рахунок ювелірних виробів, дорогих імпортних автомобілів та інших предметів розкоші.

Ключові слова: податкова система, акцизний податок, фіскальна ефективність, доходи Зведеного бюджету, ставки акцизного податку, напрями вдосконалення акцизного податку.

ANNOTATION

Khonenko A.S., "Excise tax in the tax system of Ukraine".

Qualifying work for a Bachelor's degree in a specialty

"Finance, Banking and Insurance" under the Education Program

« Finance, financial management and insurance ».

Odessa National Economic University

Odessa, 2020

The theoretical aspects of the tax system and excise tax are considered in the paper. Advantages and disadvantages of excise tax are considered.

The excise tax revenues to the Consolidated Budget of Ukraine during 2015 - 2019 are analyzed.

The directions of excise tax improvement are suggested, namely: ensuring the stability of rates of this payment over a long period (at least - 3-5 years); introduction of more excise duty stamps on alcohol and tobacco products; enhancing the rights and increasing the level of responsibility of employees of tax and customs authorities involved in the control of production and circulation of excisable goods; a significant increase in the list of excise goods at the expense of jewelry, expensive imported cars and other luxury goods.

Keywords: tax system, excise tax, fiscal efficiency, consolidated budget revenues, excise tax rates, areas of excise tax improvement.

ЗМІСТ

ВСТУП.....		4
РОЗДІЛ I	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ ТА АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ.....	7
1.1	Сутність податкової системи.....	7
1.2	Акцизний податок: сутність та роль у податковій системі.....	18
1.3	Нормативно – правове регулювання справляння акцизного податку.....	21
	Висновки до I розділу.....	26
РОЗДІЛ II	ОЦІНЮВАННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА РЕГУЛЮЮЧОЇ РОЛІ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	28
2.1	Моніторинг надходжень акцизного податку до Зведеного бюджету України.....	28
2.2	Аналіз регулюючої ролі податку України.....	37
	Висновки до II розділу.....	51
РОЗДІЛ III	ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ	52
3.1	Світовий досвід справляння акцизного податку та можливості його застосування в Україні.....	52
3.2	Шляхи підвищення ефективності акцизного оподаткування в Україні.....	62
	Висновки до III розділу.....	67
ВИСНОВОК.....		68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....		71
ДОДАТКИ		

ВСТУП

Важливою складовою процесів ринкової трансформації економічної системи України є формування сучасної податкової системи як основного джерела фінансового забезпечення виконання функцій держави. Одне із ключових місць в процесі побудови ефективної податкової системи відведено акцизному податку.

Акцизний податок є одним із найризикованіших податків з погляду на формування дохідної частини бюджету: що викликано специфікою підакцизної продукції на ринку, постійними змінами законодавчої бази та неефективністю механізму адміністрування даного податку.

Акцизний податок – непрямий податок, на використання певних видів товарів, визначених ПКУ, як підакцизні, які включаються в ціну товару.

Для збільшення надходжень акцизного податку до бюджету країни необхідно вирішити проблеми в адмініструванні акцизного податку.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є проведення аналізу сучасного стану акцизного оподаткування в Україні та розробка напрямків вдосконалення акцизного оподаткування в Україні.

Завданнями кваліфікаційної роботи є:

- визначити сутність податкової системи;
- з'ясувати економічну сутність акцизного податку та його роль у податковій системі;
- визначити нормативно-правове регулювання акцизного податку;
- провести аналіз надходження акцизного податку до доходів Зведеного бюджету України;
- провести аналіз регулюючої ролі акцизного податку в Україні;
- проаналізувати світовий досвід справляння акцизного податку та можливості застосування його в Україні;

– запропонувати шляхи вдосконалення механізму справляння акцизного оподаткування в Україні.

Об’єкт та предмет кваліфікаційної роботи. Об’єктом є процес справляння та адміністрування акцизного податку в Україні. Предметом - сукупність відносин, які виникають в процесі справляння та надходження акцизного податку до бюджету країни.

Методи дослідження кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота виконана із застосуванням таких методів дослідження, як:

- аналіз (при вивченні складових елементів та ролі акцизу як податку);
- економіко - математичні методи (під час проведенні аналізу надходжень акцизного податку до Зведеного бюджету України);
- табличний та графічний методи (під час проведення аналізу надходжень податку до бюджету);
- статистичний метод (при виявленні тенденцій у показниках надходження акцизного податку);
- метод порівняння (при дослідженні досвіду зарубіжних країн та його співставлення з діючою системою акцизного оподаткування);

Інформаційна база дослідження. Під час написання дипломної роботи було використано Податковий кодекс України, статистичні матеріали Державної казначейської служби України, Державної фіскальної служби України, Державного комітету статистики України, Міністерства фінансів та зборів України, закони України, що стосуються акцизного податку, наукова література та навчальні посібники.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота включає в себе вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Загальний обсяг роботи становить 74 сторінок. Робота включає 8 таблиць, 14 рисунків та 1 додаток. Налічується 32 найменувань у списку використаних літературних джерел.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи бакалавра опубліковано 1 тезу: «Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів»// Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково – практичної інтернет – конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами», 4 грудня 2019р.

ВИСНОВОК

В процесі написання роботи висвітлені теоретичні засади акцизного оподаткування, його фіскальний та регулюючий потенціал, виявлено вектори наближення вітчизняного досвіду застосування акцизного податку до норм ЄС, а також розроблені рекомендації щодо його удосконалення. В результаті проведеного дослідження можна виокремити окремі теоретичні висновки та зробити наступні пропозиції щодо вдосконалення механізму акцизного оподаткування в Україні.

1. Акцизний податок — це непрямий податок на споживання підакцизних товарів (продукції), що включається до ціни таких товарів (продукції). Акцизний податок за формою оподаткування є непрямим, за економічним змістом об'єкта — є податком на споживання, за методом нарахування — окладний, його сплачують переважно юридичні особи.

2. Акцизний податок є одним із перших податків, які використовували практично усі країни світу. Протягом років перелік підакцизних товарів змінювався, з часом їх кількість значно зменшилась.

3. Статтею 215 Податкового кодексу України визначено перелік підакцизних товарів: спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво (крім квасу "живого" бродіння); тютюнові вироби, тютюн та промислові замітники тютюну; пальне; автомобілі легкові, кузови до них, причепи та напівпричепи, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів; електрична енергія.

4. Передбачено три види ставок акцизного податку: адвалорні, специфічні та змішані (адвалорні та специфічні разом).

5. Визначені переваги та недоліки акцизного оподаткування. До переваг відноситься:

- нейтральність щодо вибору між поточним та майбутнім споживачем;
- змога оподаткувати доходи, які не були оподатковані податком на доходи;

- легкість адміністрування, оскільки кількість платників акцизів менша, ніж кількість платників податку на доходи;
- змога регулювати споживання окремих товарів.

Недоліками ж акцизного податку є:

- вплив на ціни;
- неповне врахування платоспроможності споживачів, оскільки за однакових умов споживання індивіди можуть мати різну платоспроможність;
- більша частка в доходах малозабезпечених верств населення, а тому вони вважаються менш справедливими;
- обмеження споживання, що у довгостроковій перспективі може призвести до скорочення обсягів виробництва;
- зменшення обсягів доходу, який міг би бути спрямований на заощадження;
- збільшення ризику тіньового товарообігу.

6. Акцизний податок є важливим джерелом наповнення Зведеного бюджету України. Найбільші надходження цього податку спостерігалися від оподаткування підакцизних товарів, що вироблені на території України.

7. Підвищення фіскальної ефективності акцизного оподаткування можливе завдяки удосконаленню процедур його адміністрування:

- ✓ підвищення розміру ставок акцизного податку;
- ✓ спрощення податкових процедур для платників податку;
- ✓ встановлення економічно обґрунтованих податкових пільг та посилення контролю за їх цільовим використанням;
- ✓ запровадження електронізації документообігу в процесі адміністрування акцизного податку.

8. Напрямами удосконалення акцизного оподаткування є такі:

- адаптація вітчизняної системи законодавчого обґрунтування справляння непрямих податків до норм та вимог ЄС у питаннях гармонізації бази та об'єктів оподаткування, термінології та податкових ставок;

- спрощення системи адміністрування шляхом запровадження електронної системи адміністрування та використання цифрових технологій маркування;
- розширення переліку підакцизних товарів через оподаткування товарів розкоші (ювелірні вироби, літаки) та бази оподаткування (оподаткування акцизним податком витрат маркетингової діяльності підприємств-виробників алкогольної продукції/тютюнових виробів);
- формування системи пільгового оподаткування відповідно до вимог ЄС та з метою підтримки національного виробника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Письменний В. В. Концептуальні підходи до визначення сутності податку // Наука молода. 2009. № 12. С. 158–163.
2. Податковий Кодекс України від №2755–17 із змінами та доповненням 02.12.2010 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Андрущенко В. Л. Податкова система: навч. посіб. / за заг. ред. В. Л. Андрущенка. Київ: ЦУЛ, 2015. 416 с
4. Баранова В.Г. Податкова система: Навчальний посібник. – 2014 – с. 34-35
5. Бех Г. В., Дмитрик О. О., Кобильнік Д. А., Криницький І. Є., Кучерявенко М. П. Податкове право: Навчальний посібник / К. : Юрінком Інтер, 2003.- 400 с.
6. Довгалюк В.І., Єрмоленко Ю.Ю. Податкова система: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 360 с.
7. Сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/korisni-posilannya/slovník>
8. Юрій С.І., Федосов В.М. Фінанси: підручник — 2-ге вид. переробл. і доповн. — К. : Знання, 2012. — 687 с.
9. Трансформація акцизної політики України : монографія / за заг. ред. В.І. Коротуна. Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 404 с.
10. Дмитренко А.В., Лебедик Г.В. Особливості справляння акцизного податку в Україні та практика оподаткування. *Eurasian Academic Research Journal*. 2017. № 12. С. 61–66.
11. Боровик П.М., Ладиженська В.О. Проблеми акцизного оподаткування в Україні / Боровик П.М. //Економічний вісник Донбасу. – 2011.– № 3 (25). – С. 103-107.
12. Сайт Міністерства доходів і зборів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minrd.gov.ua>.

13. Свердан М.М. Современные налоговые системы: опыт и тенденции развития в странах ОЭСР / М.М. Свердан // Макро- и микроэкономика: теория и практика: мат-лы III междунар. науч.-практ. конф. – Караганда: Центр гуманитарных исследований, 2011. – С. 16–25.

14. Сайт Держаної казначейської служби України. [Електронний ресурс]. - Доступний з <https://www.treasury.gov.ua/ua>

15. Сайт Держаної фіскальної служби України. [Електронний ресурс]. - Доступний з <http://sfs.gov.ua/>

16. Проскура К. П. Податкове адміністрування в Україні в посткризовий період : ефективність та напрями модернізації / Проскура К. П. – К. : ТОВ „Емкон”, 2014. – 376 с.

17. Закон України «Про ставки акцизного збору та тютюнові вироби» № 30/96- ВР від 6 лютого 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/30/96-вр/ed20040101>

18. Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

19. Фрадинський О.А. Еволюція акцизного оподаткування в Україні / О.А. Фрадинський // Вісн. Хмельницького національного університету. — 2009. — Вип. 1. — С. 112—116.

20. Декрет Кабінету Міністрів України «Про акцизний збір» № 18-92 від 26.12.1992 р. (втрата чинності від 01.01.2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/18-92>.

21. Баранова В. Г. Податкова система / В. Г. Баранова. – Одеса: ОНЕУ, 2014. – 344 с.

22. Євсєєва І. О. Напрями удосконалення акцизного оподаткування в контексті виконання положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. / І. О. Євсєєва, Н. М. Лисенька, І. О. Трубін. – Ірпінь : НДІ фінансового права, 2015. – 58 с

23. Хлебнікова І. І. Фіскально-адміністративні технології управління акцизним податком / І. І. Хлебнікова // Вісник КНУТД. – 2013. – №5. – С. 159 – 164.

24. Карпенко С. П. Сутність та особливості акцизного оподаткування: світовий досвід та перспективи в Україні / С. П. Карпенко // Економіка та держава. – 2015. – № 3. – С. 117–122.

25. Коротун В.І. Акцизне оподаткування в історії фінансової думки. Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії : збірник наукових праць. 2008. Вип. 3 (12) : ч. 2. С. 180–186.

26. Лютий І.О., Дрига А.Б., Петренко М.О. Податки на споживання в економіці України : монографія. Київ : Знання, 2005. 335 с

27. Хлебнікова І.І. Механізми контролю за обігом тютюнових виробів в країнах ЄС. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України: 2017. № 2. С. 316–336.

28. Хлебнікова І.І. Фіскальні та регулятивні ефекти акцизного оподаткування в Україні : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.08. Ірпінь, 2018. 20 с

29. Шульга Т.М., Савчук В.С. Проблематика акцизного оподаткування в Україні. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2018. № 2 (18). С. 1–11.

30. Коротун В.І. Гармонізація специфічного акцизного оподаткування України до вимог ЄС. Науковий вісник Академії муніципального управління. 2010. № 8. С. 98–106

31. Балакін Р. Л. Акцизне оподаткування тютюнових виробів у державах-членах Європейського Союзу і України / Р. Л. Балакін // Фінанси України. – 2007. – № 10. – С. 96–110.

32. Довідник пільг, наданих чинним законодавством по сплаті податків, зборів, інших обов'язкових платежів / Державна фіскальна служба України/ Режим доступу: <https://tax.gov.ua/dovidniki--reestri--perelik/dovidniki-/54005.html>